

พจนานุกรมที่ปลูกผ่านการเปรียบเทียบ

กนกวรรณ เลานะบุรณะกิจ คະຕະกิริ

มองภาษาญี่ปุ่นผ่านการเปรียบเทียบ

กนกวรรณ เล้าบุรณะกิจ คະตะกิริ

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ

มองภาษาญี่ปุ่นผ่านการเปรียบเทียบ

กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

260 หน้า

ISBN 978-616-407-672-3

จัดพิมพ์โดย โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองคณบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์
โทร. (02) 218-4888

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 200 เล่ม มกราคม พ.ศ. 2565

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [CUP6504-003D]
โทร 02-268-3563 Email: cuprint@hotmail.com

สารบัญ

คำนำ.....	x
คำชี้แจง	xi
บทที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ : ความหมายและขอบเขต.....	1
1.1 ความหมายและขอบเขตของ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ”	1
1.2 แนวทาง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ”	3
1.2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบพรรณนาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน	4
1.2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบกำหนดแบบลักษณะภาษา.....	8
1.2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบเชื่อมโยงกับภาษา.....	13
1.2.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบผสมผสาน	16
1.3 สรุป.....	18
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่ควรรู้	20
2.1 ภาษาที่มีลักษณะไม่ต่อเนื่อง : ลักษณะเด่นจำแนก	20
2.2 ภาษาที่มีลักษณะต่อเนื่อง : ระดับ แนวต่อเนื่อง ความลาดเอียง ลำดับชั้น	23
2.2.1 ระดับและแนวต่อเนื่อง.....	23
2.2.2 ความลาดเอียง	27
2.2.3 ลำดับชั้น (สากล).....	33
2.3 ลักษณะไม่เด่น ลักษณะเด่น.....	38
2.3.1 ความหมายของ “ลักษณะไม่เด่น” และ “ลักษณะเด่น”	38
2.3.2 “ลักษณะไม่เด่น” และ “ลักษณะเด่น” กับการวิเคราะห์เปรียบเทียบ.....	40
2.4 สรุป.....	43
บทที่ 3 มองภาษาญี่ปุ่นผ่านหลากหลายภาษาในโลก	45
3.1 สากลลักษณะภาษา.....	45
3.1.1 กฎสากลลักษณะภาษาของ Greenberg.....	45
3.1.2 กฎสากลลักษณะภาษาของ Greenberg กับภาษาญี่ปุ่น	48
3.2 ข้อถกเถียงเรื่อง “ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ” หรือไม่	52
3.3 การกำหนดตำแหน่งภาษาญี่ปุ่นในระดับมหภาค	53

3.3.1 ภาษาญี่ปุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอื่น : ลักษณะภาษาที่ร่วมกับภาษาส่วนใหญ่ ...	54
3.3.2 ภาษาญี่ปุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอื่น : ลักษณะภาษาที่ร่วมกับภาษาส่วนน้อย ...	56
3.4 การกำหนดตำแหน่งภาษาญี่ปุ่นในระดับจุลภาค.....	61
3.4.1 ปัจจัยที่กำหนดว่าภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะหรือไม่ : พิจารณาจากลักษณะภาษาใด	61
3.4.2 ปัจจัยที่กำหนดว่าภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะหรือไม่ : เปรียบเทียบกับภาษาใด.....	62
3.4.3 ตัวอย่าง “ลักษณะเฉพาะ” ของภาษาญี่ปุ่นที่กล่าวในงานวิจัยระดับจุลภาค.....	62
3.5 สรุป.....	65
บทที่ 4 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “ความมีชีวิต”	69
4.1 ความมีชีวิต.....	69
4.1.1 ความมีชีวิต : ภาษาญี่ปุ่นพิเศษเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษและภาษาไทย.....	69
4.1.2 ลำดับชั้นของความมีชีวิต.....	72
4.2 กริยา ある และ いる : ลักษณะภาษาญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับความมีชีวิต.....	73
4.2.1 กริยา ある/いる กับความมีชีวิต และการขยายความหมายแสดงการครอบครอง..	73
4.2.2 ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาประเภท BE ในขณะที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประเภท HAVE..	75
4.3 กริยา ある และ いる : ความมีชีวิตในบริบทของภาษาญี่ปุ่น.....	77
4.3.1 กริยา ある กับความมีชีวิตเมื่อแสดงความหมายการครอบครอง.....	77
4.3.2 ความมีชีวิต : คำนามที่เป็นนามธรรม/คำนามที่เป็นรูปธรรม	79
4.3.3 ความมีชีวิต : เส้นแบ่งที่ไม่ชัดเจน 1.....	80
4.3.4 ความมีชีวิต : เส้นแบ่งที่ไม่ชัดเจน 2.....	82
4.4 สรุป.....	85
บทที่ 5 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “พจน์”	88
5.1 ลำดับชั้นของพจน์และลำดับชั้นการปรากฏของการบ่งชี้พจน์กับความมีชีวิต.....	88
5.2 พจน์ : ภาษาอังกฤษเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น.....	93
5.3 พจน์ : ภาษาไทยเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาญี่ปุ่น.....	96
5.3.1 คำบุรุษสรรพนาม “เรา” และ わたし 私たち.....	96
5.3.2 คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น	98

5.4 สรุป.....	101
บทที่ 6 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “ลำดับคำ”	103
6.1 ลำดับของหน่วยประกอบ : ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ	104
6.1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับลำดับของหน่วยประกอบ	104
6.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบต่างลำดับของหน่วยประกอบในภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ.....	108
6.2 ลำดับของ (หน่วย) คำในกริยาสี : ลำดับชั้นความสัมพันธ์	114
6.2.1 ลำดับชั้นความสัมพันธ์ของ (หน่วย) คำกริยาและ (หน่วย) คำที่ประกอบเป็นกริยาสี	114
6.2.2 ลำดับของหน่วยคำในกริยาสีของภาษาญี่ปุ่น	119
6.3 ลำดับคำ : ลำดับคำในภาษาญี่ปุ่น	120
6.4 สรุป.....	122
บทที่ 7 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “ประธานและหัวข้อ”	124
7.1 การแบ่งภาษาออกเป็นภาษาเน้นประธานและภาษาเน้นหัวข้อ.....	124
7.2 ลักษณะของภาษาเน้นประธาน : ภาษาญี่ปุ่นกับประธาน.....	128
7.3 ลักษณะของภาษาเน้นหัวข้อ : ภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย	132
7.3.1 ลักษณะที่ภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยร่วมกัน.....	132
7.3.2 ลักษณะที่ภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยต่างกัน.....	134
7.4 สรุป.....	146
บทที่ 8 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “การให้ความสำคัญกับคำนามและคำกริยา”	150
8.1 ภาษาอังกฤษ = ภาษาเน้นคำนาม / ภาษาญี่ปุ่น = ภาษาเน้นคำกริยา	150
8.1.1 การใช้ประธานที่เป็นคำนามไม่มีชีวิตและการใช้นามวลีอย่างแพร่หลายใน ภาษาอังกฤษ.....	150
8.1.2 ลำดับชั้นนามวลีของ Silverstein กับการใช้ประธานที่เป็นคำนามไม่มีชีวิตใน ภาษาญี่ปุ่น	154
8.2 ภาษาไทย = ภาษาเน้นคำกริยา.....	157
8.2.1 ภาษาไทยคล้ายกับภาษาญี่ปุ่น : ภาษาไทยเป็นภาษาเน้นคำกริยา.....	157

8.2.2 บทบาทของคำกริยาในภาษาไทย : คำกริยาในภาษาไทยมีลักษณะ “ร่วมด้วยช่วยกัน”	161
8.3 ภาษาญี่ปุ่น = ภาษาเน้นคำนาม	166
8.4 สรุป.....	170
บทที่ 9 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “อกรรมกริยาและสกรรมกริยา”	173
9.1 ภาษา NARU (なる) และ ภาษา SURU (する).....	173
9.2 ภาษาไทยเป็นภาษา NARU (なる) หรือ ภาษา SURU (する)	178
9.2.1 ลักษณะของภาษาไทยกับสกรรมกริยาและอกรรมกริยา	178
9.2.2 ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทยและตารางของ 西光[Nishimitsu] (2010).....	179
9.2.3 ตัวอย่างของภาษา なる กับภาษาไทย.....	181
9.3 ลักษณะของภาษาญี่ปุ่น : ความเป็นสกรรมในภาษาญี่ปุ่น	183
9.3.1 ภาษาญี่ปุ่นกับการใช้สกรรมกริยาและอกรรมกริยา	183
9.3.2 การใช้สกรรมกริยาที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาญี่ปุ่น.....	184
9.3.2.1 ประโยค 状態変化主体の他動詞文 และลักษณะเฉพาะของภาษาญี่ปุ่น.....	184
9.3.2.2 ความเป็นสกรรมและประโยคที่เบี่ยงเบนจากต้นแบบ	187
9.3.2.3 ภาษาญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับ “ความรับผิดชอบ”	191
9.4 สรุป.....	194
บทที่ 10 มองภาษาญี่ปุ่นผ่าน “วิธีพูดแบบที่เจ้าของภาษานิยมใช้”	198
10.1 มุมมองต่อเหตุการณ์ : ความแตกต่างระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ	199
10.2 มุมมองต่อเหตุการณ์ : ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ.....	202
10.3 การมองเหตุการณ์ด้วยมุมมองแบบอัตวิสัยกับลักษณะภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง.....	208
10.3.1 ภาษาญี่ปุ่นเป็น “ภาษาพูดคนเดียว (ひとりごと言語)”	209
10.3.2 ภาษาญี่ปุ่นเป็น “ภาษาที่บทสนทนาผู้พูดและผู้ฟังร่วมกันสร้าง (共話)”	211
10.4 สรุป	215
บทที่ 11 บทสรุป	217
รายการอ้างอิง	226
ภาษาไทย.....	226

ภาษาอังกฤษ.....	227
ภาษาญี่ปุ่น.....	230
สื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	237
Index/ดัชนี.....	238
รายการคำสำคัญ 3 ภาษา.....	248

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ 1-1 ความสัมพันธ์ของ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ” และศาสตร์ใกล้เคียง	3
แผนภาพ 1-2 ความสอดคล้องเทียบเท่ากันของรูป “V (กริยา) + ไป” ต่อวิธีใช้รูป “てい<”	6
แผนภาพ 1-3 ระดับอรรถวิสัยของคำเรียกตนเอง	17
แผนภาพ 2-1 แนวต่อเนื่องและตัวอย่างคำกริยาและคำคุณศัพท์ในภาษาไทย	25
แผนภาพ 2-2 ความลาดเอียงของสิ่ง (ของ) ที่ครอบครอง (所有傾斜)	28
แผนภาพ 2-3 ผลการวิเคราะห์กริยาแสดงการครอบครองในสามภาษา	31
แผนภาพ 4-1 คำว่า die และคำที่แสดงความหมายสอดคล้องเทียบเท่ากันในภาษาญี่ปุ่น	71
แผนภาพ 4-2 การขยายความหมายการปรากฏอยู่และการครอบครองในสามภาษา	77
แผนภาพ 4-3 กริยา ある/ゐる แสดงการปรากฏอยู่ของคำนามที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม	80
แผนภาพ 4-4 การใช้กริยา ある และ ゐる และความมีชีวิต : เส้นแบ่งที่ไม่ชัดเจน 1	81
แผนภาพ 4-5 การใช้กริยา ある และ ゐる และความมีชีวิต : เส้นแบ่งที่ไม่ชัดเจน 2	84
แผนภาพ 5-1 ความเป็นไปได้ของการแสดงการบ่งชี้พจน์กับความมีชีวิตตามลำดับชั้น	89
แผนภาพ 5-2 การแสดงการบ่งชี้พจน์กับความมีชีวิตตามลำดับชั้นในสามภาษา	90
แผนภาพ 6-1 ลำดับของ (หน่วย) คำในกริยาวลีในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น	118
แผนภาพ 6-2 ลำดับของหน่วยคำในกริยาวลีของภาษาญี่ปุ่น	119
แผนภาพ 7-1 แบบลักษณะของภาษาเน้นประธานและภาษาเน้นหัวข้อและตัวอย่างภาษา 1	124
แผนภาพ 7-2 แบบลักษณะของภาษาเน้นประธานและภาษาเน้นหัวข้อและตัวอย่างภาษา 2	127
แผนภาพ 8-1 ลำดับชั้นนามวลีของ Silverstein (ปรับปรุงโดย 角田[Tsunoda] 2010)	155
แผนภาพ 10-1 ประโยคเปิดเรื่อง 雪国 ^{ゆきぐに} กับมุมมองที่ต่างกันภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ	201
แผนภาพ 10-2 มุมมองเหตุการณ์แบบอรรถวิสัยในประโยค コーヒーがほしい ^の 飲みたい	205

สารบัญตาราง

ตาราง 1-1 อรรถลักษณะและความสอดคล้องเทียบเท่ากันของคำว่า おじさん และ ลุง อา น้า	5
ตาราง 2-1 ผลการวิเคราะห์ “กริยาแสดงการให้และรับ” ในภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ	21
ตาราง 2-2 แนวต่อเนื่องและตัวอย่างคำคุณศัพท์ประเภท NA และคำนามในภาษาญี่ปุ่น	24
ตาราง 2-3 การแสดงความหมายในคำซ้ำของภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น	36
ตาราง 4-1 การแยกใช้คำกริยาว่าจะใช้กับคำนามที่เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ในสามภาษา	70
ตาราง 4-2 การใช้กริยา いる และ ある กับการปรากฏอยู่และการครอบครอง	78
ตาราง 5-1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องพจน์ผ่านคำว่า “เรา” และ 私 / 私たち ^{わたし わたし}	98
ตาราง 5-2 เอกพจน์และพหูพจน์ในคำบุรุษสรรพนาม (ตัวอย่าง) : ภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น	100
ตาราง 6-1 ลำดับของคำกริยาและกรรมที่สัมพันธ์กับลำดับที่ Lehmann คาดการณ์	105
ตาราง 6-2 ความแตกต่างของลำดับของหน่วยประกอบระหว่างภาษาญี่ปุ่น อังกฤษ และไทย	109
ตาราง 6-3 ลำดับของส่วนหลักและส่วนขยายในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่มีลำดับตรงกันข้าม	113
ตาราง 8-1 ความสัมพันธ์ของประธาน กรรม / คำนามมีชีวิต (คน) คำนามไม่มีชีวิตในสามภาษา	160
ตาราง 9-1 ความแตกต่างของภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นโดย 西光[Nishimitsu] (2010)	176
ตาราง 9-2 ความแตกต่างของสามภาษาในประเด็นเรื่องภาษา NARU หรือ ภาษา SURU	180
ตาราง 9-3 การใช้สรรกริยากับเหตุการณ์ที่ไม่แสดงความตั้งใจในสามภาษา	191
ตาราง 10-1 ตัวอย่างวิธีพูดแบบเจ้าของภาษา	199
ตาราง 11-1 สรุปหัวข้อและสากลลักษณะ/แบบลักษณะที่เกี่ยวข้องในบทที่ 4-10	220
ตาราง 11-2 สรุปแบบลักษณะ ลักษณะภาษาญี่ปุ่น ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบในบทที่ 4-10	220

คำนำ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบและลักษณะของ ภาษาญี่ปุ่น สามารถใช้ประกอบการเรียนวิชา 2223740 ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ : ภาษาญี่ปุ่น - ไทย ในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ผู้เขียนได้อธิบายโดยยกตัวอย่าง งานวิจัยและขยายความเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้สนใจวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น ทั้งครู อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย รวมทั้งเปรียบเทียบภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แม้จะมีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง มีการเปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ส่งผลให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น แต่กลับมีการวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นโดยตรงน้อยลง สาเหตุหนึ่ง น่าจะเป็นเพราะคนส่วนใหญ่คิดว่าทฤษฎีภาษาศาสตร์และการวิเคราะห์ด้านภาษายาก นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มักแสดงความเห็นว่า ไม่ทราบว่าควรวิจัยหัวข้อใด และวิจัยอย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่าการมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นและภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสอนภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษาญี่ปุ่นด้วยมุมมองที่กว้างและลึกซึ้งมากขึ้น ส่งผลให้สามารถออกแบบรายวิชา แบบฝึกหัด หลักสูตร รวมทั้งตอบคำถามของผู้เรียนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้เขียนหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะช่วยเปิดมุมมองและเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัย ด้านภาษาญี่ปุ่นและภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นต่อไปในอนาคต

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจและคำแนะนำแก่ผู้เขียนทุกท่าน ทำให้สามารถเขียนหนังสือเล่มนี้ออกมาเป็นผลสำเร็จ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณา ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ

คำชี้แจง

แนวทางการเขียนคำ คำศัพท์ รายการอ้างอิง เครื่องหมาย และเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้

คำศัพท์วิชาการภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น

การแสดงคำศัพท์วิชาการเป็นภาษาไทย หากระบุในพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2560 โดยพื้นฐานจะใช้ตามที่มีการกำหนดไว้ กรณีใช้คำอื่นแตกต่างออกไป ผู้เขียนจะอธิบายเหตุผลเพิ่มเติม แต่หากไม่ระบุ จะอ้างอิงจากบทความที่เผยแพร่หรือบัญญัติขึ้นตามความเหมาะสม โดยกำกับคำเฉพาะภาษาไทยไว้เท่าที่ทำได้

กรณีคำศัพท์วิชาการมีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น จะแสดงเฉพาะภาษาอังกฤษ (แสดงภาษาญี่ปุ่นไว้ท้ายเล่ม) ยกเว้นกรณีอ้างอิงจากงานวิจัยซึ่งเป็นภาษาญี่ปุ่น จะใช้คำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นแสดงด้วย

คำที่เป็นชื่อเฉพาะ

กรณีชื่อคน ชื่อสถานที่ ชื่อหน่วยงาน หากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษจะใช้ภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นภาษาญี่ปุ่น จะใช้ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น กรณีชื่อหน่วยงานซึ่งมีชื่อภาษาอังกฤษ จะใช้ภาษาอังกฤษ

คำย่อภายในบท

ผู้เขียนจะเขียนชื่อเต็มในการปรากฏครั้งแรกของแต่ละบท

รายการอ้างอิง

หนังสือเล่มนี้อ้างอิงการเขียนรายการอ้างอิงตามแบบ APA (American Psychological Association) 6th edition ยกตัวอย่าง เช่น หลักเกณฑ์การลงรายการผู้แต่ง กรณีที่เป็นผู้แต่งชาวไทย จะใส่ชื่อตามด้วยนามสกุล ไม่ว่างานเขียนจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีที่ผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ เป็นต้น สำหรับภาษาญี่ปุ่น กรณีที่ไม่มีกำหนดใน APA จะใช้ตามขนบของการเขียนเอกสารอ้างอิงภาษาญี่ปุ่น

นอกจากนี้ การอ้างอิงชื่อผู้เขียนที่เป็นชาวไทยในแต่ละบท APA กำหนดให้เขียนทั้งชื่อและนามสกุล แต่ในหนังสือเล่มนี้จะเขียนชื่อและนามสกุลเฉพาะการปรากฏครั้งแรกในแต่ละบท ตั้งแต่ครั้งที่สองจะเขียนเฉพาะชื่อเท่านั้น

เครื่องหมายแสดงความไม่เป็นธรรมชาติของภาษา

เครื่องหมาย * แสดงความหมายว่า “ผิดไวยากรณ์ หรือไม่เป็นธรรมชาติ”

เครื่องหมาย ? แสดงความหมายว่า “ไม่ค่อยเป็นธรรมชาติ”

หากไม่มีเครื่องหมายใด หมายถึง ประโยคนั้นเป็นธรรมชาติ

อนึ่ง ในการอ้างอิง และหาวรรณกรรมที่อ้างอิงใช้เครื่องหมายอื่นแตกต่างจากที่กล่าวไปข้างต้น ผู้เขียนจะใช้เครื่องหมายข้างต้นเพื่อความเข้าใจง่ายสำหรับผู้อ่าน

นอกจากนี้ ในบทที่ 8 จะใช้เครื่องหมายเพิ่มเติม ดังนี้

เครื่องหมาย $\triangle$ แสดงการแปลที่ยึดโครงสร้างของภาษาต้นทาง แสดงประโยคที่มีความถูกต้องทางไวยากรณ์แต่อาจไม่เป็นธรรมชาติ มีลักษณะเฉพาะของภาษาแปล (translationese)

เครื่องหมาย $\circ$ แสดงการแปลตามโครงสร้างของภาษาปลายทาง เป็นธรรมชาติมากกว่า ไม่มีลักษณะเฉพาะของภาษาแปล (translationese)

เนื้อหา

โดยหลักการ เนื้อหาจะไม่กล่าวถึงปรากฏการณ์ภาษาในระดับเสียง เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มุ่งอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ภาษาในระดับหน่วยคำ คำ และระดับประโยคเป็นหลัก

บทที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ : ความหมายและขอบเขต

บทนี้จะกล่าวถึงความหมายและขอบเขตของศาสตร์ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (contrastive analysis)” ว่าเป็นศาสตร์ประเภทใด มีพัฒนาการอย่างไร หลังจากนั้น จะกล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์เปรียบเทียบในปัจจุบัน

1.1 ความหมายและขอบเขตของ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ”

การเปรียบเทียบเป็นวิธีการที่นำมาใช้เพื่อค้นหา “ความเหมือน” และ “ความต่าง” ของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้วิเคราะห์สามารถค้นพบลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบได้ชัดเจนมากขึ้น

การมองหรือการวิเคราะห์ภาษาก็เช่นเดียวกัน การเปรียบเทียบข้ามภาษาจะทำให้เข้าใจความหลากหลายของภาษาในโลก และทำให้ค้นพบลักษณะของภาษาที่นำมาเปรียบเทียบได้เด่นชัดขึ้น การวิเคราะห์ภาษาในลักษณะของการเปรียบเทียบกับภาษาอื่นจัดอยู่ในศาสตร์ที่ชื่อว่า “ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (contrastive linguistics)” โดยใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ในความหมายที่ใกล้เคียงกับ “เปรียบเทียบ” และการวิเคราะห์ข้ามภาษาในศาสตร์นี้เรียกว่า “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (contrastive analysis)”

แต่เดิมภาษาศาสตร์เปรียบเทียบถูกจัดให้เป็นภาษาศาสตร์ประยุกต์ (applied linguistics) ผู้ที่กล่าวถึงแนวคิดนี้ครั้งแรกคือ Robert Lado ซึ่งกล่าวในหนังสือชื่อ Linguistic across cultures ในปี ค.ศ. 1957 วัตถุประสงค์ในช่วงแรกของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบคือ การค้นหาความเหมือนและความต่างระหว่างภาษาเป้าหมาย (target language) (ภาษาต่างประเทศที่ผู้เรียนศึกษา) และภาษาแม่ (native language) ของผู้เรียน โดยเชื่อว่าความเหมือนเป็นส่วนที่เรียนรู้ได้ง่าย และความต่างเป็นส่วนที่เรียนรู้ได้ยาก นอกจากนี้ ศาสตร์นี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบไปประยุกต์ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยเชื่อว่าผู้สอนสามารถป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด (error) ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากความแตกต่างระหว่างภาษาเป้าหมายและภาษาแม่ได้

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบยังมีความเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (error analysis) และการรับภาษาที่สอง (second language acquisition) ด้วย (อ่านเพิ่มเติมเรื่องการพัฒนาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบไปยังการรับภาษาที่สองใน กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະຕະกิริ

(อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อตีพิมพ์) 石綿・高田[Shiwata&Takada] (1990:1) กล่าวถึงการนำผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาการแปล (translation studies) รวมทั้งการพัฒนาเครื่องแปลภาษา (machine translation) ซึ่งคาดว่าจะทำให้งานแปลมีคุณภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ 田中 [Tanaka] (2018:14) ยังกล่าวถึงศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบศาสตร์อื่น ๆ ได้แก่ ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การสัมผัสภาษา พฤติกรรมการใช้ภาษา เป็นต้น

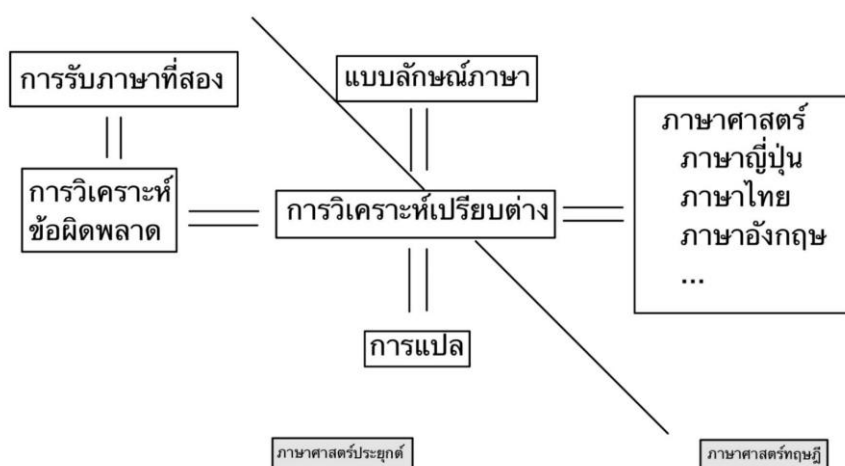
กนกวรรณ (อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อตีพิมพ์) สรุปการพัฒนาของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบโดยเฉพาะการพัฒนาของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 เป็นต้นมาว่า ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบหรือการวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเทศญี่ปุ่นเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการก่อตั้งกลุ่มงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาอื่น โดยสถาบัน National Institute for Japanese Language and Linguistics (NINJAL) และมีการทำวิจัยเปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาอื่นอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบขยายขอบเขตจากภาษาศาสตร์ประยุกต์ไปยังภาษาศาสตร์ทฤษฎี (theoretical linguistics) โดยสร้างความเชื่อมโยงกับศาสตร์ใกล้เคียงรวมทั้งการศึกษาในเชิงแบบลักษณ์ภาษา (typology) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบข้ามภาษาเพื่อค้นหาความหลากหลายและลักษณะร่วมของภาษาต่าง ๆ (เรียกว่า สากลลักษณ์ภาษา (linguistic universal)) จึงกล่าวได้ว่า ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบมิใช่เป็นเพียงแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ประยุกต์ แต่ได้พัฒนาจนเป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ทฤษฎี และส่งผลให้คำนิยามและวัตถุประสงค์ของ “ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ” มีความหลากหลายมากขึ้น

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าภาษาศาสตร์ได้ขยายขอบเขตแนวทางการวิจัยครอบคลุมทั้งในเชิงภาษาศาสตร์ประยุกต์และภาษาศาสตร์ทฤษฎีคือ คำอธิบายของ 柴谷[Shibatani] (2002:11) ที่กล่าวว่า ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและแบบลักษณ์ภาษามีพื้นฐานร่วมกันคือ เป็นศาสตร์ที่ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้ามภาษา และได้เผยแพร่ผลการวิจัยแนวแบบลักษณ์ภาษาในหนังสือชุดที่ชื่อว่า “ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ” อันเป็นการแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่า ผลงานวิจัยแนวแบบลักษณ์ภาษาจัดเป็นส่วนหนึ่งของ “ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ” สิ่งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ขยายขอบเขตแนวทางการวิจัยครอบคลุมทั้งภาษาศาสตร์ประยุกต์และภาษาศาสตร์ทฤษฎี และส่งผลให้คำนิยามและวัตถุประสงค์ของ “ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ” มีความหลากหลายมากขึ้น

หนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงลักษณะของภาษาญี่ปุ่น (ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น) ผ่านการวิเคราะห์เปรียบเทียบและการวิเคราะห์ในเชิงแบบลักษณ์ภาษา ภาษานี้มานาเปรียบเทียบกับ

ภาษาญี่ปุ่นคือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นภาษาที่คาดว่าผู้อ่านชาวไทยน่าจะเข้าใจได้ตี
องค์ความรู้ที่จะกล่าวถึงคาดว่าจะนำไปใช้ประยุกต์ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะ
การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้เรียนชาวไทยได้ เช่น การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของผู้เรียน
ภาษาญี่ปุ่น การรับภาษาที่สองรวมทั้งการออกแบบรายวิชาต่าง ๆ เช่น ไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น การ
แปลภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

เราสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์เปรียบต่างกับศาสตร์ใกล้เคียงที่
หนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึง โดยสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพ 1-1 ความสัมพันธ์ของ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ” และศาสตร์ใกล้เคียง

1.2 แนวทาง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ”

井上[Inoue] (2003:26-47) แบ่งประเภทแนวทางการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามลักษณะ
งานวิจัยว่าแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. แบบพรรณนาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน (対応記述型) ^{たいおうきじゆつがた}
2. แบบกำหนดแบบลักษณ์ภาษา (類型設定型) ^{るいけいせっていがた} 3. แบบเชื่อมโยงกับภาษาที่เข้าใจดี (関連づけ
型) ^{かんれん} โดยได้ยกตัวอย่างกรณีภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี และภาษาอังกฤษ ในที่นี้ ผู้เขียนจะ
อ้างอิงการแบ่งประเภทของ 井上[Inoue] และเพิ่มคำอธิบายและตัวอย่างที่คาดว่าผู้อ่านเข้าใจได้
ง่าย นอกจากนี้ ผู้เขียนจะเพิ่มแนวทางการวิเคราะห์อีกประเภทหนึ่งคือ ประเภทที่ 4. แบบผสมผสาน
ด้วย

1.2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบพรรณนาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเภทหนึ่งคือ แบบพรรณนาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน (対応記述型) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางพื้นฐานที่เข้าถึงง่ายมากที่สุด หลักการคือใช้วิธี “การแปลข้ามภาษา” เพื่อหาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน (correspondence) (対応) ทั้งในเชิง “ความหมาย” หรือในเชิง “วิธีใช้” ของรูปภาษาที่นำมาเปรียบเทียบ โดย 石綿・高田 [Ishiwata&Takada] (1990:12) กล่าวว่าหากรูปภาษาสองรูปมีความสอดคล้องเทียบเท่ากัน สามารถจัดให้รูปภาษาทั้งสองนั้นมีลักษณะ “เท่ากัน (equivalent)” ได้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบในลักษณะนี้สามารถทำได้หลายแนวทาง แนวทางหนึ่งคือทำการแจกแจงลักษณะหรือคุณสมบัติทางความหมายหรือวิธีใช้อย่างละเอียดเพื่อทำการเปรียบเทียบ โดยลักษณะหรือคุณสมบัติที่แจกแจงจะทำหน้าที่คล้ายกับตัวกลางหรือเครื่องมือ (石綿・高田 [Ishiwata&Takada] 1990:13 เรียกว่า “ตัวที่สามสำหรับเปรียบเทียบ (tertium comparationis)”) เพื่อเป็นสิ่งที่ชี้ว่ารูปภาษาทั้งสองนั้นมีลักษณะ “เท่ากัน” หรือ “สอดคล้องเทียบเท่ากัน”

ก่อนอื่น จะกล่าวถึงการหาความสอดคล้องเทียบเท่ากัน¹ (correspondence) ในเชิง “ความหมาย” โดยจะยกตัวอย่างการวิเคราะห์ระดับ “คำ” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเข้าใจง่าย (กว่าระดับอื่น เช่น เสียง ไวยากรณ์ ฯลฯ) โดยเฉพาะคำที่มีความหมายที่เป็นรูปธรรม เช่น คำเรียกญาติ (kinship term) ยกตัวอย่าง คำว่า おじさん ในภาษาญี่ปุ่นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาษาไทยผ่านการแจกแจงลักษณะหรือคุณสมบัติทางความหมายแล้ว ทำให้ทราบว่ามีความสอดคล้องเทียบเท่ากันกับคำว่า “ลุง” “น้า” “อา” ดังตารางต่อไปนี้

¹ พจนานุกรมพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2560 ใช้คำว่า “ปฏิภาค” เป็นคำแปลของคำว่า “correspondence” แต่ในที่นี้ จะใช้คำว่า “ความสอดคล้องเทียบเท่ากัน”

ตาราง 1-1 อรรถลักษณะและความสอดคล้องเทียบเท่ากันของคำว่า おじさん และ ลุง อา น้ำ

อรรถลักษณะ/คำ	おじさん	ลุง	อา	น้ำ
[เพศชาย]	+	+	±	±
[สายพ่อ]	±	±	+	-
[อายุมากกว่าพ่อหรือแม่]	±	+	-	-

+ = มีลักษณะนั้น - = ไม่มีลักษณะนั้น

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่อยู่ภายใน [] เรียกว่า “อรรถลักษณะ (semantic feature) ” โดยอรรถลักษณะ หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นองค์ประกอบทางความหมายของคำ เช่น กรณีนี้ ได้แก่ [เพศชาย] [สายพ่อ] [อายุมากกว่าพ่อหรือแม่] อรรถลักษณะเหล่านี้คือลักษณะสำคัญที่แสดงให้เห็นความร่วมและความต่างทางความหมายของคำที่นำมาเปรียบเทียบ

นอกจากนี้ เรายังอาจศึกษาความสอดคล้องเทียบเท่ากันในเชิง “วิธีใช้” ของรูปภาษาที่นำมาเปรียบเทียบได้ด้วย ยกตัวอย่าง เช่น งานวิจัยของ กนกวรรณ (2564) ที่วิเคราะห์เปรียบเทียบรูป ていく (เช่น 連れていく) ในภาษาญี่ปุ่นกับรูป V (กริยา) + ไป (เช่น “พาไป”) ในภาษาไทย โดย กนกวรรณ อ้างอิงวิธีใช้ที่งานวิจัยในอดีตและที่ตำราภาษาญี่ปุ่นปัจจุบันนิยมนำเสนอ พร้อมกับวิเคราะห์ลักษณะทางไวยากรณ์และความหมายของแต่ละวิธีใช้ และสรุปเป็นวิธีใช้ 8 ชนิดและ 1 ส่วน (ส่วน 連れていく/พาไป) ดังแผนภาพ 1-2 ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า รูปทั้งสองในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีวิธีใช้บางประเภทที่มีลักษณะ “ไม่สอดคล้องเทียบเท่ากัน” และคาดว่าวิธีใช้เหล่านั้นน่าจะเป็นส่วนที่ยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย

บทที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ : ความหมายและขอบเขต 6

	วิธีใช้เชิงพื้นที่					วิธีใช้เชิงเวลา			
	連れて いく	経路 けいろ	様態 ようたい	付帯 ふたい	継起 けいき	継続 けいぞく	多回的 継続 たかいてき けいぞく	変化 進展 へんか しんてん	消失 しょうしつ
ていく	*								
“V+ไป”									**

ส่วนที่คาดว่ายากสำหรับผู้เรียนชาวไทย

แผนภาพ 1-2 ความสอดคล้องเทียบเท่ากันของรูป “V (กริยา) + ไป” ต่อวิธีใช้รูป “ていく”

ส่วนที่จัดว่าวิธีใช้ไม่สอดคล้องเทียบเท่ากัน

* = หากประธานเคลื่อนที่พร้อมกับกรรมตรงจะสอดคล้องเทียบเท่ากัน

ส่วนที่จัดว่าวิธีใช้สอดคล้องเทียบเท่ากัน

** = หากการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพใหม่ชัดเจนจะสอดคล้องเทียบเท่ากัน

(อ้างอิง ภาพที่ 1 กนกวรรณ 2564:46)

เพื่อให้เห็นภาพของความ (ไม่) สอดคล้องเทียบเท่ากัน จะยกตัวอย่างวิธีใช้ทั้ง 8 ของภาษาทั้งสองที่ปรากฏใน กนกวรรณ (2564:35-45)

ตัวอย่างวิธีใช้ที่รูป ていく และรูป V (กริยา) + ไป สอดคล้องเทียบเท่ากัน

(วิธีใช้ที่พบทั้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย)

1. น้องสะใภ้พูดทิ้งไว้ว่า “เรื่องในวันนี้...(ละ)” แล้วกลับไป (วิธีใช้ 経路 けいろ)

義妹はそう言い残して帰って行った。(วิธีใช้ 経路 けいろ)

2. ถ้าเหาะไปได้ นายก็คงเหาะไปแล้วใช่ไหม (วิธีใช้ 様態 ようたい)

もし空を飛ぶことが出来たなら、あなたは多分飛んで行くでしょ? (วิธีใช้ 様態 ようたい)

3. 太郎の住む町まで高速道路に乗っていった。(วิธีใช้ 付帯 ふたい)

3'. นั่งทางด่วนไปหัวหิน (วิธีใช้ 付帯 ふたい)

4. 花子の姿が夕闇の中に消えていった。(วิธีใช้ 消失)
4'. ฉันไล่ชื่อรายการสำคัญในมิลาโนให้เขาฟัง เขาฟังแล้วก็เงียบไปพักหนึ่ง (วิธีใช้ 消失)

ตัวอย่างวิธีใช้ที่รูป ていく และรูป V (กริยา) + ไป ไม่สอดคล้องเทียบเท่ากัน

(วิธีใช้ที่พบเฉพาะในภาษาญี่ปุ่น)

5. 圭子ちゃんだったら、昨日うちに泊まっていったよ。(วิธีใช้ 継続)
6. これからも全力で取り組んでいきます。(วิธีใช้ 継続)
7. 次々と学生たちが座っていく。(วิธีใช้ 多回的継続)
8. 成長していった。(วิธีใช้ 変化進展)

สำหรับวิธีใช้ในตัวอย่าง 5. และ 8. จะเป็นวิธีใช้ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า รูปภาษาทั้งสองสามารถแสดงความสอดคล้องเทียบเท่ากันได้เช่นเดียวกัน สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในกนกวรรณ (2564)

การแสดงความสอดคล้องเทียบเท่ากันของ “วิธีใช้” นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศได้ เช่น การออกแบบลำดับการสอน โดยผู้สอนอาจออกแบบการสอนโดยเริ่มต้นจากวิธีใช้ที่สอดคล้องเทียบเท่ากัน (คาดว่าน่าจะง่ายสำหรับผู้เรียน เนื่องจากเป็นวิธีใช้ที่พบในภาษาไทยเช่นเดียวกัน) ไปยังวิธีใช้ที่ไม่สอดคล้องเทียบเท่ากัน (คาดว่าน่าจะยากสำหรับผู้เรียน เนื่องจากเป็นวิธีใช้ที่ไม่พบในภาษาไทย) หรือสอนจากวิธีใช้ที่มีความถี่การใช้สูงไปยังวิธีใช้ที่มีความถี่การใช้ต่ำ (อาจตรวจสอบความถี่ในการใช้จากคลังข้อมูลภาษาญี่ปุ่นของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการจัดทำเผยแพร่) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแสดงความสอดคล้องเทียบเท่ากันจะช่วยให้เกิดความชัดเจนในการ “แบ่งขอบเขต” ของวิธีใช้ และส่งผลให้ผู้สอนออกแบบการสอนได้ง่าย ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ได้ง่ายก็ตาม กนกวรรณ (2564:37) ยอมรับว่ามีวิธีใช้บางชนิดที่มีลักษณะต่อเนื่องกัน เช่น วิธีใช้ 付帯 และ 様態 ซึ่งบางกรณีมีส่วนที่ซ้อนทับกัน จนยากที่จะกำหนดอย่างชัดเจนว่าเป็นวิธีใช้ใด ดังเช่นตัวอย่าง 9. ซึ่งตีความได้ว่าเป็นวิธีใช้ 付帯 (สภาพการตัดผมตัดตัว (様態) +ไป) หรือวิธีใช้ 様態 (ไปสัมผัส+ในลักษณะ (様態) ที่ตัดผมไป)

9. 会社の面接には、髪を切っていくようにしてください。